

KÜLÖNFÉLÉK.

Az unitáriusok E. F. Tanácsa 1889. márt. 3. rendkívüli ülést tart a házasságjogról, a belső emberek választásáról s felelősségéről szóló törvényjavaslatok tárgyalása végett, mire az illető egyháztanácsok figyelmét felhívjuk.

A prot. irodalmi társaság kérdése még nincs tisztázva. Érdekes szemlét lehetne összeállítani azokból a cikkekből, a melyek ide vonatkozólag a mult évben elnapolt közgyűlés óta az egyházi lapokban megjelentek. Mi azonban ez idő szerint nem kívánunk e kérdéssel foglalkozni. Csak két dolgot jegyzünk fel, kapcsolatban püspökünknek a társaságból való kilépését tárgyazó s előbbi füzetünkben általunk is közölt levelével. E levél, úgy látszik, a debreczenieket teljesen megnyugtatta. Nem is lehet tagadni, hogy az az ők malmukra hajtotta a vizet. De hogy mit örölnek vele, azt még nem lehet tudni. S hogy még nincs okuk a diadallobogót kitűzni, arról meggyőződhetek Tisza Istvánnak éppen a debreczeni Prot. Lapban megjelent cikkéből, melyben arra figyelmezteti a püspökünk kilépése felett ujjongó szerkesztőt, hogy a többségnek esze ágában sincs a debreczeniek kedvéért megváltoztatni azt az alapot, melyen a prot. irod. társaság megalakult. „A Társulat alapszabályainak oly irányu megváltoztatása, mely abból az unitáriusokat kizárja, senki részéről meg nem pendítettett (a decz. 18-ki közgyűlésen) s minden gyakorlati lehetőség körén kívül áll.“ Ezek a Tisza István ur saját szavai az említett cikkben. Erre aztán Csiky Lajos szerkesztő ur így felel: „A külső, a világi etiquette szempontjából csakugyan nehéz dolog volna az; de ha immár ide fejlődött a dolog, a hol ma áll, nem lehetne-e így szólani a Társulatba beiratkozott unitáriusokhoz: ime, püspökötök kilépett közülünk lépjete ki tehát ti többiek is, mert nincs kedvünk miattatok édes testvéreinkkel szakítani! Ez gyakorlatilag igen is lehető dolog. Csak akarat kell hozzá.“ Bizonyára, csak akarat kell hozzá. A mint hogy az alakuló közgyűlésen is csak akarat kellett volna ahoz is, hogy az unitáriusok az irod. társaságból kizárassanak. De ha a többség nem akarta azt, a mit a debreczeniek akartak: ki tehet róla? Igaz, hogy most a debreczeniek aka-

rata is nem parancsoló, hanem óhajtó, hogy ne mondjuk, kérő módban nyilatkozik. S ez minden esetre egy kis engedmény a mi részünkre. Csak azt nem értjük, hogy ha az unitáriusok akár püspöküket követve, akár a közgyűlés esetleges kérésének engedve, csakugyan mind kilépnek az irod. társaságból, hogyan érik be ezzel a debreczeniek? Hiszen holnap vagy holnap után mások ismét csak beléphetnek, ha alapszabályilag kizárva nem lesznek. Szerintünk e kérdés nem oldható meg úgy, hogy a liberalismusnak is elég legyen téve s az orthodoxia is tapsoljon örömeiben. Vagy—vagy. Ideje már, hogy tisztába jöjjünk, hogy virrad-e már csakugyan, vagy a reformatio negyedik száz évében is még mindig sötét éj borong. . . .

És ezzel éppen átmehetünk arra, a mit püspökünknek az irod. társaságból való kilépését tárgyazó levelével kapcsolatban még följegyezni kívánunk. A „Nemzet“ 1888. évi dec. 24-én megjelent száma karácsonyi mellékletében Csernátóy Lajos „Röpdém előtt“ czimű cikkét a következő elmélkedéssel kezdi meg: „Már rövidül az éj s nyulik a nap. Igaz, hogy még alig egy kakasásításnyit — uno sbadiglio di gallo — mint hallám e napokban Türr tábornoktól — de hát a fordulat megtörtént. És ez a fő. Az apadó sötétségből a növekedő világosságba megyünk s a ki ennek nem örül, az pupegér, bagoly vagy reaktionarius. Tulajdonképen az európai civilisatio elhatározhatná egyértelműleg, hogy decz. 21-két az üdvös haladás általános ünnepének tekinti. Ez lenne a valódi szent nap. Persze, a római Vatikán tévedhetlensége tiltakoznék egy olyan canónisálás ellen, a melynek oltára előtt az elkárhozandó protestánsok is meghajolnának! és még persze b, hogy a debreczeni vatikán infallibissai elszörnyednének a gondolatra, miszerint az unitárius prorestansokkal egy padba üljenek a kalvinista bigottság vaskalaposai. Hanem hát az emberiség mégis eljut — minden jezsuita és farizeus szemforgatás daczára — előbb-utóbb azon ünnepnaphoz, melyet a felvilágosult népek fognak fentartani testvériségük közös érzetének évfordulat szentesítésére. De mert azt én nem érhetem meg, legyen szabad kifejezni a sovárgott idők magasztos szelleme iránti hódolatomat az által, hogy mély tisztelettel üdvözlöm a Ferencz József unitárius püspök méltóságteljes és nemes lelkületű levelét.“

Az idők jeleit tekintve, ahoz bizony nekünk sincs reményünk, hogy a felvilágosult népek ama köz-örömmünnepében részt vehessünk. De azért nem szününk meg küzdeni érte, ha szinte csak egy kakasásításnyi val hozhatjuk is közelebb a hajnalt. . . .

Kolozsvári ekklezsiánk mult évi életéből feljegyezzük a következőket: Az 1887. év végén elhalt boldogemlékü kántortanítónk Sárdi

József helyébe ekkléziánk mult évi május havában tartott közgyűlésén egyértelműleg Iszla i Márton, tordai kántortanítót választotta meg, ki állomását julius hóban el is foglalta az ekklézia tagjainak üdvözlete és jó kívánatai között. A Sárdi J. halálával hasonlóan üresedésbe jött jegyzői tisztet B á g y i Kálmán pénzügyi fogalmazó vállalta el és teljesítette pontos lelkiismeretességgel. Az ekklézia pénzalap-vagyona a mult év végén tett 22,507 frtot. Dr. Brassai Sámuel nyug. egyetemi tanár 300 frtos kötvénnyel járult a kepeváltsági alaphoz. — A leányiskolában a mult iskolai évben tanított Strobl Berta tanítónő és Nagy Sándor papjelölt, mint helyettes tanító igen sikeres eredménnyel. A leányiskola népessége 50 volt. A vallás-tanítás a mult évben is rendszeren folytatott. A belvárosi iskolákban tanult: 54; a külvárosiakban: 19. Összesen: 73. — Az egyházi népesedés: fiu: 27; leány: 18; együtt: 45; 9-el kevesebb, mint az előző évben. Konfirmáltatott: fiu: 8; leány: 10; együtt: 18; 2-el több, mint az előző évben. Eskettetett: 18 pár; 2-el kevesebb, mint az előző évben. Elhalálozott: finemből: 14; nőneműből: 18; összesen: 32; 5-el kevesebb, mint az előző évben. Átállott hozzánk: 14; tőlünk: 4; tehát hozzánk több jött 10-el. — Jótékony alapítványt tettek: néhai Sárdi József 100 frtot hagyományozott az ekkléziának s ez összeget nemesszivü neje, Nemes Borbára 300 frtra ígérte kiegészíteni „Sárdi József alapítvány“ czimen. Egy magát megnevezni nem akaró az Incze Mihály nyug. ministeri titkár által nagylekűleg az özvegy papnék számára tett alapítvány növelésére 50 frtot adományozott. — Ajándékozások: Sárdi Lőrincz afia 3 drb régi értékes könyvet ajándékozott; az urvacsorához kenyeret adtak: főt. Ferencz Józsefné és özv. Sándor Istvánné ö ngaik; a tanítói laknak a nyáron történt újra tisztítása alkalmával Szász Ádám nyug. városi pénztárnok kijavította az első szoba festését; Gyulay László városi pénztári ellenőr meg a palozatot festette meg — mindkettő saját költségén. S utóbbi afia az ősszel a tanítói lak udvarára két szépgesztenyefát ültetett az udvar díszül s az iskolás gyermekek előnyére. A kebli tanács a mult évben is szokott buzgalmat és ügyszeretetet tanusított.

A polgárdi unitárius egyház községről a következő tudósítást vettük:

Tisztelt Szerkesztőség!

Adni kívánjuk egyházközségünk történetét, mely röviden ez: 1888. junius és julius hónapokban oly tömeges áttérések történtek, hogy csakhamar szükségessé vált egy fiók-egyház alakítása és szervezése. E végből meghíván tiszt. Derzsi Károly budapesti lelkész urat, jul. 22-én

megjelent Polgárdin és vezetése alatt alakuló közgyűlés tartatott, mely alkalommal, a mint a jegyzőkönyv mutatja a lelkész ur szigoruan megkérdezte, hogy megfontolták-e jól az ügy komolyságát. A hivek egyhangulag igennel nyilatkoztak. Ezután megválasztattak a hivatalnokok, gondnok, pénztárnok, másod gondnok, jegyző, egyházfiak és a kebli tanácsosok. A fizetésre pedig évi ajánlatok tétettek. 1888. aug. 12-én a lelkész ur rendes isteni tiszteletet tartott egyik hitrokonunk helyiségében s ez alkalommal elhatároztatott a segéd-lelkész felállítása.

Sept. 9-én ismét istentisztelet tartatott s ugy szintén közgyűlés is. Ekkor már rendszeresített imaház érdekében az intézkedések megtették annyira, hogy sept. 30. midőn uri-szent vacsorával éltünk, — 85-en — már egy csinoson berendezett imaházban tehetők mely mintegy 200—230 személynek van szánya. Az imaház ma már fel van szerelve mindennel és pedig a hivek buzgósága és igazi áldozat-készsége folytán.

Sept. 30-a után még kétszer tartatott istentisztelet. Időközben minden vasárnap és hétköznap is isteni tiszteletre gyűltünk. Berki József buzgó hitrokonunk hétköznapokon imát olvasott fel, vasárnapon pedig vagy a „Péterfi Sándor egyh. beszédeiből, vagy az „Unitárius Kis Könyvtár“ füzeteiből.

Végre azon óhajtásunk is teljesült, hogy papunk legyen, kit meg is nyertünk Simó János urban, ki dec. 22-én érkezett Polgárdiba, hol 20 tagból álló banderiummal fogadtuk meleg lelkesedéssel. Lelkésziünk a Császár János házához szállásoltatott el; s beigtatása ünnep másodnapján ment végbe.

Az istentisztelet d. e. 10 órakor vette kezdetét. A már egybegyűlt hallgatóság ima-termünket teljesen betöltötte. A bevezető ének és a „Sionnak hegyén ur Isten“ kezdetű zsolt. 1-ső versének eléneklése után rendes lelkész tiszteendő Derzsi Károly ur a szöszékre lépven megható beigtató beszédet tartott; a püspöki rendelvény felolvasása után pedig a segéd-lelkészhez fordulva e jelszó alatt szólott hozzá: „Kövesd a nagy mestert, a Jézus Krisztust.“ Ezután a segéd-lelkész Simó János lépven szöszékre, először is egy szivet-lelket megható imát mondott. Közéneklés után pedig János evangeliuma 17. r. 3. v. alapján „Ez az örök élet, hogy egyedül ismerjenek lenni téged igaz Istennek és a kit elbocsátottál az ur Jézus Krisztust“ megtartotta hatásos beköszöntőjét, lendületes előadással és szónoklati hévvel, rokonszenves hanglejtéssel fejtegetvén, hogy ki az az Isten és ki az a Jézus Krisztus, kiket ő hisz, vall és hirdetni szándékozik. Az előadás az egész hallgatóságra mély benyomást és megindító hatást gyakorolt. Azután a „Dicsérünk téged ur Jézus“ első verse után rendes lelkész afia az ur asztalához lépven,

„Ha valaki ti közületek szomjuhozik, jőjjön én hozzám és igyék“ jel-
ige alatt gyönyörű hasonlatokban gazdag szertartási beszédet tartott,
mely után a hivek az ur asztalához sorakoztak, összesen 163-an vevén
részét a szent vendégségben. Ennek végeztével egy bezáró énekkel véget
ért az ünnepély, mely reméljük — kis egyházközségünk történelmében
a tovább haladás, fejlődés és gyarapodás hathatós eszközéül fog szol-
gálni s melyre a jelen voltak lelki örömmel fognak visszaemlékezni.

E nap történelmének kiegészítő részéül fölemlitem még, hogy
délután 3 óraker segédlelkészünk nagy számú közönség jelenlétében
ismét isteni tiszteletet tartott. Továbbá, hogy ugyanaz nap estve Csá-
szár János derék és áldozatkész hitrokonunk házánál közös társas va-
csora volt.

Most mindennap gyakoroljuk imaházunk látogatását és pedig oly
szorgalmasan és tömegesen, hogy nincs egyetlen vasárnap, melyen 200
—250 hallgató ne lenne, hétköznapokon pedig 80 - 90 sőt 100-nál is
több igen gyakran. A hétköznapok után mindig énekek ta-
nulásában gyakoroljuk magunkat. Istentiszteletünknek igazán gyönyörű
részét képezi az éneklés. Férfiak és nők egyaránt énekelnek. Ez ideig
több, mint 200 drb énekes könyvet hoztunk. Mindenkinek könyv van
a kezében s úgy énekel.

Dalárdát is alakítottunk a fiatalabb nemzedékből, melynek célja
a halotti énekeknek jól megtanulása s általában a mi egy dalkörnek
célja lehet. De nemcsak éneklésben, hanem mint említettem áldozatkész-
ségben is -- dicsérjük az urat. Egy urasztalára való pohár takaró
szerzéséhez járultak: Molnár Istvánné (sebők) 3 frttal, ifj. Csizmadia
Imréné 3 frt, Berki Istvánné és Molnár Imre 1—1 frt. A takaró fel-
irata ez: „polgárdi-i unitárius egyházé.“ Két bortartó kannára
Császár Jánosné 2 frt 25 kr, Berki Ferenczné 1 frt, Földes Szabó Já-
nosné, Miklós Éva 2 darab üveg tányért. A sztalteritőre: S. Szabó
Jánosné 1 frt, Sziládi Jánosné és Grof Imréné 50—50 kr, D. Molnár
Jánosné és id. Csizmadia Imréné 40—40 krt, Gyenti Péterné és T. Berki
Istvánné 30—30 kr, Dékán Mihályné, Grof Józsefné, Gál Józsefné, Gál
Istvánné, Szalay Imréné, K. Tóth Istvánné, Szücs Ferenczné, ifj. Szabó
Jánosné, Gál Jánosné, Sz. Berki Jánosné Grof Jánosné, T. Kis János-
né, Kalocsa Jánosné, Kalocsa Péterné, ifj. Takács Jánosné, Kertész Mi-
hályné, Szokó Istvánné (közi), K. Császár Józsefné, Kutassi Mihályné,
Kuti Józsefné, Felső Kovács Mihályné 20—20 krt, Szalay Péter 50 kr,
D. Berki Jánosné 30 kr, Borbély Józsefné (alsó) ifj. Tóth Jánosné ifj.
Bakos Józsefné, felső Szücs István, Vörös Józsefné, Molnár József, ifj.
Horváth Józsefné, Juhász Ferenczné, Disznosi Mihályné 10—10 krt, Ba-

kos József (ör), f. Bakos Jánosné 5—5 krt, Bakos Jánosné (alsó), Vörös Mihályné 10—10 krt, Somogyi Erzsébeth, Nagy Józsefné, Sebők Istvánné, Kovács Imre, K. Listár Mihályné, Pál István, Tar Istvánné 20—20 krt, Bakos István gondnok neje a szószekekre egy szönyeget 1 frt 10 kr értékben. Köz a l a p r a ajándékoztak: Molnár Imre (ev. ref.) 1 frtot, dr. Tlatt Gaszton sz.-fejérvári ügyvéd 1 frtot, Kámpis József gyógyszerész (róm. katolikusok) 1 frtot, Dékán István, H. Földes János, ifj. Szokó János, Szente Jánosné (ev. reformatusok) 1—1 frtot, özv. Szalay Ferenczné (ev. ref.) 20 krt. Lelkészünk már esketett is egy párt.

A kolozsvári ev. ref. egyházközség gondnoksága az unitáriusokról. Ha eddig számba se vették, most annál többet bajlódnak az unitáriusokkal. Legújában a kolozsvári ev. ref. egyházközség gondnoka Kolozsvári Sándor ur jónak látta ez évi első egyházközségi közgyűlésüket megnyitó beszédében is megemlékezni rólunk. E megnyitó-beszédében, melyet a Prot. Közlöny szerkesztősége f. évi 5-dik számában lokális érdeken kívül, eszmei tartalmáért is méltónak tartott a közlésre, K. S. ur a mai korszellem vallástalanságra hajló irányával foglalkozván, így elmélkedik: „Szólok ezekről azért, mert hazarészünk egyik vezéreformált egyházának vagyok elölülője, elnöki székében. Ez az egyház magyar minden érzelmében és minden izületében. A mi ugyan nem ki váltság, sem különös érdem, mert a melynek őskebeléből kiszakadtunk, a r. kath. testvérek egyháza épen ugy, mint a „J ö v ő v a l l á s á n a k“ magukat jelenben való képviselőiként geraló unitárius, avagy antitrinitárius hivek vallásközönsége is, nem is említvén itt hazarészünkben a lutheránusokat, magyar egyházakat képeznek. De fáj lelkemnek és azért nem hallgathatom el, hogy a mellettünk élő egyházak velünk szemben, támaszkodva egyik a mértföldekben számlált latifundiumokra és tőlünk nem irigyelt dus kincsekre; a másik pedig a zavarokban való halászat kínálkozó díctelen zsákmányának kilátására és nyereségyére: amaz az egyedül üdvözülésnek, emez a rideg racionalismus cége alatt; de mindketten a nem-fizetés kecsgetetése mellett, rendszeresen eredménynyel végzik akna-munkájukat az olyan elem között, mely az üdvözülésre, anyagi áldozat nélkül, lehet, hogy mindig kész, de a jövő vallását érteni nem képes. (Példák erre egyfelől Cserefalva, Vice, Apanagyfalu s épen most Veresegyháza; másfelől Kovászna, Sepsi-Szt. György, Polgárdi, stb.)“

Ime, a K. S. ur ekklezsiai közgyűlési megnyitó-beszédének eszmei tartalma. Mintha a pápa panaszos kifakadásait hallanók más hangokon az egyházat fenyegető veszélyek s a vatikáni fogság miatt. Kolozsvári S. ur a helybeli m. kir. tud. egyetemnek is egyik ny. r. tanára levén, szerencsénk, hogy ez allocutiót nem tanári, hanem csak az ő gondnoki

székéből tartotta. Mert első esetben még hitelt találnának adni annak az olvasók, miután fel kell tenniök, hogy mint érdemes tanár csak igazságot tanít. A gondnoki szék, melyben ül s a melyről e kegyes szózatot hangoztatta, megtür egy kis vallási aberratiót is. Hát csakugyan idáig jutott volna a hatalmas ref. egyház, hogy védelmére már nem elég a sajtó és a papság, ez az egyházi rendes katonaság, hanem népfölkelést akar szervezni?! Mert mi egyéb indithatta az igen tisztelt gondnok urat arra, hogy egy ekkleziiai közgyűlést megnyitó beszédében róm. katolikusokat és unitáriusokat gyalázzon, minthogy a viszály és gyűlölet magvait ezek ellen a nép kebelébe is elhintse s kik száz évek óta itt a városon egymással békességben éltek, kezdjenek farkasszeggel nézni egymásra? E célját, reméljük, nem éri el. A rágalmat, a mit reánk szórt, egyszerűen visszautasítjuk. S ha csakugyan azt hiszik, hogy mi annyira neki estünk a zavarosban való halászatnak, hát akkor első sorban legyen gondjuk rá, hogy kormánylapátjaik alatt ne zavarodjék meg a víz. A mi végre a species facti-ként felhozott Kovásznát, Sepsi-Szt.-Györgyöt és Polgárdit illeti, Kovásznára nézve azt olvastuk volt annak idejében a Prot. Közlönyből, hogy az ev. ref. püspök urnak személyes megjelenésével sikerült a megtántorodottakat megerősíteni, a mozgalom hullámaait lecsillapítania, s az a pár lélek, melyet mégis elvesztettek, még nyereséget szerzett a ref. egyháznak. A polgárdi-i ügyet éppen most részletesen tárgyalják az ev. ref. egyh. lapok. A ki elfogulatlanul olvassa el az azokban levő felvilágosításokat, azokból ellenünk vádat nem tud kovácsolni. Legmeglepőbb ránk nézve a K. S. ur hivatkozása Sepsi Szt.-Györgyre. Mi történhetett ott? Mert nekünk egyébről nincs tudomásunk, minthogy püspökünk a mult év nyarán háromszéki ekkleziáinkat megvizsgálván. Sepsi-Szt.-Györgyön, tekintettel arra hogy ott több mint 100 unitárius lélek van, filia ekkleziát szervezett, illetve életet öntött a kezdetől fogva meglevő filiába. Reméljük hogy ref. atyánkfiai nem kívánják felidézni a Dajka Keserü János ev. ref. püspök szellemét, a ki Háromszéken a 17. százban összes ekkleziáinkat hatalma alá vetette s megmaradt néhány papunkat is a maga felügyelete alá vette volt. Tán csak szabad nekünk is saját hiveinkről gondoskodni. Valóban csodálkozunk kell dr. Kolozsvári Sándor ur nyilatkozatain, melyek semmiképpen sem hangzanak össze azzal a komoly gondolkozással, higgadsággal és igazságérzettel, melyekről őt eddig ismertük.

Tegnap és ma. „Protestáns Közlöny“ 1888. 28. szám 240-dik lap: „Nó de, tiszta magyarok (t. i. az unitáriusok), igazi hazafiak. Égetni való lenne az, ki ezt tőlük elvitatni, merésznélé. De hát, minek ezze! dicsekedni? Hát, ez privilegium és nem szent kötelesség? Ha nem

magyarok és nem hazafiak lennének: ugyan mik volnának? Semmik. (!) De nagy hibát követnek el, mint hazafiak is. Megvesztegetik az igaz magyar jellemet. Köztudomásu dolog, hogy szűk látó körrel bíró kandidatusaikat kiküldöztetik ingyen stipendiumokra Angliába és ellátogatnak Amerikába is.“ (Mint pl. Bölöni Farkas Sándor.) „Elmennek. Ott ülnek egy esztendeig, vagy többig. Tanulnak, a mennyit lehet. Sokat semmi esetre sem, mert előbb meg kell küzdeniök a nyelvvel. De mindenesetre, látnak, illetőleg, néznek; voltaképpen bámulják az új kaput (!) Az „Old England“ káprázatba ejti szemeket. Látják a jankek (igy!) paraszt, nyers dölyfét; az angol exclusivitást, mely magát egyedül parancsolónak tartja és tudja a globuson; látják a „gyapjas zsákon“ ülő John Bullt, ki egyedül magáért él, fősvény, önző és kirabolja a félvilágot, hogy ő duskáljon a gazdagságban és helyet nem ad szívében a könyörületnek. Mindezeket látják, de szűk felfogásuk“ (!) „feldolgozni nem levén képes a társadalmi, ethnografiai, politikai viszonyokat; nem reflektálva a fajra, a vérrre, a temperamentomra: kész pénznek veszik; mint a majmok, eltanulják, haza jönnek és itt játszodják az „Englisch Mann-t.“ (Igy!) Lesznek dölyfösek, elbizakodottak, gőgösek, pénzvágyók, fősvények mint az angol; kegyeskedők, mint az angol. Ha az eszkimók közé küldenék őket, egy esztendő alatt eszkimokká változnának.“ (Lásd fennebb!) „Mikor aztán haza jönnek, úgy el vannak telve amaz idegen föld és a mienktől egészen különböző világ indokolatlan (!) bámulatával; arról annyi bolondot (Sic!) összevissza bezélnék, hogy a végén maguk is elhisznek olyan valótlanásokat (!), melyeket ki nem formált (!) képzelődésük teremtett csupán és azokat ráerőszakolják (igy!) a maguk körére, tele beszélnek (a saját?...) fejüket, megrontják temperamentumukat (!) és az igaz magyar fajból teremtenek (!) bástardot (igy), mely a valódi fajnak csak fele, de mindenesetre — korcs.“ (Szórul szóra igy!) „Innen az a sok fanatikus falusi (!) unitárius pap. Mert a legnagyobb része fanatikus. Ezt is Angliából csempészik be“, stb. stb.

Igy ir igazságért harezoló lapjában Szász Gerő ur, mikor az unitáriusokról ejti a szót.

„Protestáns Közölny.“ 1888. 52. szám. 469-ik lap: „= **Hát, bizony ott egészen más dolgokban** találják fel az igazi érdemet, mint itt a vén Európában. Amerikáról van szó, hol tudvalevőleg a mult heteken választották meg négy esztendőre az elnököt Harrison Benjámint személyében. Nálunk legelsőbben is azt emlegetnék, hogy milyen vagyonos, azután, hogy milyen nagy családból született és több más ilyen

mulandó dolgokat. Oda túl az affélék mind igen alárendelt tekintetek. Harrisonról még azt sem igen emlegetik, hogy a secessionista-háboruban tábornokságig vitte fel, ám sűrűn beszélik, hogy a presbyteri egyházhoz tartozik nejjével együtt, hogy 24 éves korában diakon volt és 28 éves korában presbyter. A háboru lezajlása után egy bibliatársaságnak volt előlülője és egy vasárnapi iskolát vezetett, melyben nője egy osztályt tanított. Azóta is mindketten a legélénkebb részt vesznek egyházuk jótékonyági minden törekvéseiben (igy!) és házuk, családi életük mintaképe a vallásos kegyességnek. Nó, ilyen érdekéért a mi nagy száju korteseink ugyan senkit meg nem választanának praesidensnek, tán szolgabírónak sem. Mi pedig azt mondjuk a mi leendő papjainknak, theol. ifjúságunknak: ha már külföldre akartok menni és jó is ha mentek, **mindenek felett tanuljatok meg angolul és menjetek ki Angliába, Amerikába.** A sok furcsaság mellett, **ott látni fognak igazi vallásos életet s onnan fognak hazahozni fölemelő és valóban követendő példát.** Ugy véljük, elég volt már a német racionalismusra hajló nyavalygásból, mely minden tudóskodó mélysége mellett is, se hus, se hal.“

És így ír, midőn igazságért harczoló lapjában a kálvinisták által követendő helyes irányt kijelöli.

A sárospataki ev. ref. akadémia tanrendje az 188⁸/₉-ik tanév második felére. A vallás- és egyháztudományi tanszakban: Mitrovics Gyula előadja: az erkölcstanból az elvi részt, hetenkiut 3 órán; a gyakorlati theológiából a liturgikát és katekhetikát egybekötve gyakorlati utasításokkal és szónoklati gyakorlatokkal, hetenként 5 órán. Wargaj Lajos előadja: a keresztény egyház történelmét (a reformáció után folytatva) hetenként 4 órán; a 19-ik száz év egyháztörténelmét (folyt.) hetenként 2 órán; a vallások összehasonlító ismertetését (folyt.) hetenként 4 órán. P. Nagy Gusztáv előadja: A positiv keresztény vallástan dogmatörténeti részét, hetenként 5 órán; a rendszeres dogmatikát, hetenként 4 órán. Radácsi György előadja: az ó-szövetségből Exodus 25-40 fejezeteit és Ezekiel megfelelő részleteit (folyt.) hetenként 3 órán; az új szövetségből a mennyei jelenések könyvét (folyt.) hetenként 3 órán; az ó-szövetségi kánon történetét (isagogika) hetenként 4 órán; V. Krüszelyi Bálint előadja: az egyházjogot (folyt.) hetenként 4 órán. Az egyházkerületi hatóság a theologusokat egyházi ének gyakorlására is kötelezte s e czélból Pásztor Sámuel hetenként 1 órán énekórát ad.

Hódmező-vásárhelyi ekklézsiánk is, mint tudósítónk írja, szépen sikerült gyászünnepelet tartott febr. 5-én, a trónörökös ő fenségének te-

metése napján. Felekezeti különbség nélkül számosan vettek részt a gyászünnepélyen. Az intelligens osztály több nevezetessége volt látható a hallgatók sorában. A városi hatóság is Nagy Sándor főkapitány vezetése alatt testületileg megjelent. A mintegy 700 főre tehető közönség nem csak az imaházat; de a kapu bejáratot is szorongásig megtöltötte. Az isteni tisztelet a gyülekezet énekével kezdődött. Ezután az egyházi dalkör énekelt négy szólamban megható gyászdalt. Az imát és beszédet Ajtay János, az eklézsia derék ifju lelkésze tartotta. Beszédét Máté XXVI. 41. versére alapította: Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek; mert jóllehet a lélek kész, de a test erőtelen. A szépen sikerült szónoklat és záró ima után ismét a gyülekezet énekelt. A gyászünnepélyt az egyházi dalkör zárta be a Kölcsey himnus első és utolsó versszakával, melyet a közönségből is sokan lelkes buzgósággal együtt énekelték.

Figyelmeztetés unitárius templomba való járás ellen. Philadelphiában, egy Qaker nő barátnéját intette, hogy nehozy Ames unitárius lelkész templomába menjen. Hát miért? kérdé emez. „Mert ha egyszer meghallgatja Ames tizst, urat: azután mindig oda fog járni.“

A legnagyobb ember az országban. II-dik Károly, angol király, egy alkalommal dr. Busby iskoláját meglátogatván, a doctor feltett kalappal büszkén lépdelt az iskola termén keresztül, míg a király levett kalappal szerényen ment utánna. Midőn a király bucsut vett, dr. Busby a legnagyobb alázatossággal térdre borult a király előtt s így szólott: Reménylem, Felséged meg fog bocsátani nekem, hogy eddig nem adtam meg az il ő tiszteletet, de ha ezek a pajkos gyermekek megtudnák, hogy nálamnál nagyobb ember is van az országban: akkor nem tudnék rajtok uralkodni.“ A királynak annyira megtetszett e megjegyzés, hogy kezét csókra nyujtotta, s biztosította jövőre pártfogásáról, hozzátevén, „hogy senki sem kormányozhatná alattvalóit, ha nem eléggé miveltek“; de ha mindazok lennének — mondá a tanító — akkor nem volna szükség uralkodókra.

Gyászhirek: Gróf Lázár Miklós a hazai történelem egyik legjelesebb mivelője f évi jan. 7-én meghalt Kolozsvárt 70 éves korában. A lapok érdemeihez méltóan emlékeztek meg róla. Mi is kegyelettel fogjuk az ő nevét emlékünkbén megőrizni, mely folyóiratunkban (21-ik köt.) egy oly értékes okmánynyal kapcsolatban van feljegyezve, mint a „P.Horváth Boldizsár Naplója“ a 18-ik százból.

Kiss Mihály, nyug. esperes, árkosi lelkész f. évi jan. 21-én élete 81-ik, papságának 55-ik évében elköltözöt. Ritka embernek adatik ily szép életkor, s főleg hogy munkaerejét mindvégig megtartsa. Őt az isteni kegyelem megáldotta ezzel. Benne egy klasikus miveltségű papot vesztett egyházunk, kinek neve már régóta ismeretes művei által. A je-

les egyházi férfiről bővebb életrajzot fogunk közlenni. Kiss Sándor laborfalvi lelkész édes atyját, Lófi Aron háromszéki esperes, Sándor János sz.-kereszturi isk. igazgató és Sándor Lajos homoród-almási lelkész apósukat vesztették benne.

K a a l i N a g y S á n d o r küsmödi birtokos 1888. sept. 18-án 80-ik évében jobb létre szenderült. Utólagosan értesültünk, de feljegyezzük a jó öreg nevét, kinek alakját sokan ismertük zsinati és főtanácsi gyűléseinkből. Mikor Kolozsvárra jött mindig hozott egy kis özszeget valamely jótékony célra és aztán egy-egy újabb általa szerzett dicséreténeket, melyek ha nem is adathattak közre, de kétségtelenül mutatták vallásos buzgalmát. Folyóiratunknak törzspártfogója volt. Egy egy szerü, de tősgyökeres unitárius hunyt el benne.

I d. G y ö r f i J ó z s e f nyug. unitárius lelkész élete 73-ik, boldog házassága 35-ik évében febr. 17-én Tordán hosszas szenvedés után elnyugodott. Halálát első sorban neje, fia József hírlapíró s testvére Lajos kali unitár. pap fájlalják.

Jövő füzetünkben az imáról egy nagybecsü tanulmányt fogunk egyik kiváló országosan ismert tudósunk tollából közlenni.

ARANYKÖNYV.

A SZÉKELY-KERESZTURI GYMNASIUM

5-ik tanári székére tett adakozások.

VII. K ö z l e m é n y.

I. Tőkét.

a) Kötlevélben.

Városfalvi ekkla 10 frt.

b) Készpénzben.

Tordátfalvi ekkla 50 frt
 Pákei Lajos, mérnök 30 "
 Székely Mózes, erdész, 2-or 5 "
 Böződ-Kőrispataki ekkla 10 "
 Kénosi ekkla 10 "
 Id. Gergely Lajos, Abásfalva — " 60 kr.
 Péter József, H.-Ujfalu 1 "
 Kis István és neje Serester Anna, Kőkös 10 "

Együtt: 116 frt 60 kr.